

บทที่ 5

กฎหมายควบคุมสถานพยาบาล

กฎหมายควบคุมสถานพยาบาลซึ่งตราขึ้นใช้บังคับเป็นฉบับแรก คือ พ.ร.บ.ควบคุมสถานพยาบาล พุทธศักราช 2484 การประกาศใช้ครั้งแรกของ พ.ร.บ.ฉบับนี้ให้ใช้บังคับเฉพาะในเขตจังหวัดพระนครธนบุรีเท่านั้น ต่อมาในปี พ.ศ. 2493 ได้มีพระราชกฤษฎีกาให้ใช้ พ.ร.บ.ควบคุมสถานพยาบาล พ.ศ. 2484 ออกไปทั่วพระราชอาณาจักร

ต่อมา พ.ร.บ. ควบคุมสถานพยาบาล พ.ศ. 2484 ถูกยกเลิกมีสภาพไม่เหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน จึงได้มีการประกาศใช้ พ.ร.บ.สถาน โดยการประกาศใช้ พ.ร.บ. สถานพยาบาล พ.ศ. 2504 แทน และใช้บังคับอยู่เป็นเวลานาน จนพยาบาล พ.ศ. 2541 ซึ่งกฎหมายใหม่นี้ได้ยกเลิก พ.ร.บ.สถานพยาบาล พ.ศ. 2504 กฎหมายใหม่มีผลใช้บังคับในวันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษา คือ ตั้งแต่วันที่ 25 มีนาคม 2541 เป็นต้นมา

สาระสำคัญของ พ.ร.บ.สถานพยาบาล พ.ศ. 2541 มีดังต่อไปนี้

1. นิยามศัพท์ที่สำคัญ
2. การใช้บังคับ
3. คณะกรรมการสถานพยาบาล
4. ประเภทของสถานพยาบาล
5. การขอและการออกใบอนุญาต
6. การควบคุมการประกอบกิจการสถานพยาบาล

1. นิยามศัพท์ที่สำคัญ

ใน พ.ร.บ.ฉบับนี้มีศัพท์ที่สำคัญที่กฎหมายได้นิยามไว้เป็นพิเศษคือ

1.1 “สถานพยาบาล” หมายความว่า “สถานที่รวมตลอดถึงยานพาหนะ ซึ่งจัดไว้เพื่อการประกอบโรคศิลปะตามกฎหมายว่าด้วยการประกอบโรคศิลปะ การประกอบวิชาชีพเวชกรรม ตามกฎหมายว่าด้วยวิชาชีพเวชกรรม การประกอบวิชาชีพการพยาบาล และการผดุงครรภ์ ตามกฎหมายว่าด้วยวิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์ หรือการประกอบวิชาชีพทันตกรรม

ตามกฎหมายว่าด้วยวิชาชีพทันตกรรม ทั้งนี้โดยกระทำเป็นปกติธุระ ไม่ว่าจะได้รับประโยชน์ตอบแทนหรือไม่ แต่ไม่รวมถึงสถานที่ขายยาตามกฎหมายว่าด้วยยา ซึ่งประกอบธุรกิจการขายยาโดยเฉพาะ”

นิยามดังกล่าวคล้ายกับที่บัญญัติไว้ใน พ.ร.บ. สถานพยาบาล พ.ศ. 2504 กล่าวคือ เป็นนิยามที่ถือเอาผู้ประกอบการวิชาชีพเป็นหลัก โดยให้ถือว่าสถานที่หรือยานพาหนะใดที่จัดไว้สำหรับการประกอบวิชาชีพด้านการแพทย์และสาธารณสุขประเภทต่าง ๆ โดยถือเอาว่าสถานที่นั้นต้องมีการกระทำเป็นปกติธุระและยกเว้นร้านขายยา และความจริงข้อความที่ว่า **ไม่รวมถึงสถานที่ขายยาตามกฎหมายว่าด้วยยา** นั้น เป็นการลอกมาตามกฎหมายเก่า ซึ่งไม่จำเป็นต้องใส่ไว้เลย เหตุที่กฎหมายเก่าบัญญัติไว้เพราะร้านขายยาถูกรวมอยู่ในสถานที่ที่จัดไว้เพื่อการประกอบโรคศิลปะ ซึ่งในขณะนั้นเภสัชกรรมเป็นส่วนหนึ่งของการประกอบโรคศิลปะ กฎหมายปัจจุบันได้แยกวิชาชีพเภสัชกรรมออกจากการประกอบโรคศิลปะแล้ว เมื่อนิยามศัพท์มิได้อ้างถึงการประกอบวิชาชีพเภสัชกรรมไว้เลยย่อมไม่รวมร้านขายยาอยู่แล้ว จึงไม่จำเป็นต้องเขียนไว้ นอกจากนี้กรณีการแยกการประกอบโรคศิลปะบางสาขาออกมาเป็นอิสระ เช่น กายภาพบำบัดและเทคนิคการแพทย์ ซึ่งจะมีการออกกฎหมายรับรองวิชาชีพดังกล่าวเป็นกฎหมายเฉพาะเพิ่มขึ้น ก็ย่อมจะกระทบกระเทือนถึงนิยามศัพท์ในกฎหมายนี้ด้วยอันทำให้ต้องแก่นิยามศัพท์ตามไปด้วยทุกครั้ง นิยามศัพท์ “สถานพยาบาล” จึงควรมานิยามใหม่ให้รัดกุม กว่าที่เป็นอยู่ โดยไม่ต้องเกี่ยวข้องกับประกอบวิชาชีพในแต่ละสาขา ควรจะใช้คำรวมว่าสถานบริการด้านการแพทย์และสาธารณสุขจะเหมาะสมกว่า

1.2 “ผู้ป่วย” หมายความว่า ผู้ขอรับบริการในสถานพยาบาล

การกำหนดนิยามของคำว่า “ผู้ป่วย” ไว้ ก็เพื่อความเข้าใจว่ารวมทั้งผู้ที่ป่วยและไม่ป่วยมาขอรับบริการจากสถานพยาบาล ผู้ที่ไม่ป่วยที่ไปขอรับบริการในสถานพยาบาล เช่น หญิงตั้งครรภ์ไปฝากครรภ์ เด็กหรือคนปกติไปขอรับการฉีดวัคซีนป้องกันโรค เป็นต้น ในวงการแพทย์ก็เรียกผู้มาหาแพทย์ว่า ผู้ป่วยโดยไม่คำนึงว่าผู้นั้นจะเจ็บป่วยหรือไม่

1.3 “ผู้ประกอบการวิชาชีพ” หมายความว่า ผู้ประกอบโรคศิลปะ ผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรม การพยาบาล การผดุงครรภ์ ทันตกรรม เภสัชกรรม หรือผู้ประกอบการวิชาชีพอื่น ตามที่รัฐมนตรีกำหนดโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา

นิยามของผู้ประกอบวิชาชีพ ในที่นี้ก็หมายถึงผู้ประกอบการวิชาชีพด้านการแพทย์และสาธารณสุข ที่มีกฎหมายรับรองอยู่ในปัจจุบัน และถ้ามีกฎหมายว่าด้วยผู้ประกอบการวิชาชีพด้านการแพทย์และสาธารณสุขเพิ่มขึ้น ในอนาคต รัฐมนตรีก็สามารถกำหนดเพิ่มขึ้นได้โดยไม่ต้องแก้กฎหมาย

2. การใช้บังคับ

พ.ร.บ.ฉบับนี้ ได้ยกเว้นไม่ใช้บังคับแก่สถานพยาบาลต่อไปนี้ (มาตรา 5)

2.1 สถานพยาบาลของกระทรวง ทบวง กรม กรุงเทพมหานคร เมืองพัทยา องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล สุขาภิบาล องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น

2.2 สถานพยาบาลของสภากาชาดไทย

2.3 สถานพยาบาลอื่น ซึ่งรัฐมนตรีประกาศในราชกิจจานุเบกษา

ตามประกาศของกระทรวงสาธารณสุข ฉบับที่ 4 (2542) มีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 23 ธันวาคม 2542 สถานพยาบาลต่อไปนี้ ไม่ต้องอยู่ในบังคับของ พ.ร.บ.สถานพยาบาล พ.ศ. 2541

1. สถานพยาบาลที่จัดให้บริการ ในการจัดสวัสดิการแก่เจ้าหน้าที่ พนักงานลูกจ้าง หรือนุคคลที่เกี่ยวข้อง โดยไม่มีความประสงค์จะประกอบธุรกิจเพื่อหวังผลกำไรตอบแทน ของ

ก. รัฐวิสาหกิจ

ข. องค์การมหาชนตามกฎหมาย

ค. สถานศึกษาของเอกชน

ง. นายจ้างตามกฎหมายว่าด้วยแรงงานและสวัสดิการสังคม

จ. ผู้ให้บริการขนส่งผู้โดยสารในยานพาหนะต่าง ๆ

2. สถานพยาบาลที่ใช้ยานพาหนะออกไปให้บริการเคลื่อนที่เป็นการชั่วคราว โดยไม่เรียกเก็บค่าบริการ แต่ต้องจัดให้มีหลักฐานที่สามารถตรวจสอบได้ จากระายชื่อผู้ประกอบการวิชาชีพ สมุดทะเบียนผู้ป่วยและบันทึกการปฏิบัติงาน

3. สถานพยาบาลเคลื่อนที่ของสถานพยาบาลประเภทที่รับผู้ป่วยไว้ค้างคืน เช่น รถเอ็กซเรย์ รถทันตกรรม รถปฏิบัติการชันสูตร ต้องจัดให้มีหลักฐานการปฏิบัติงานเช่นเดียวกับในข้อ 2

4. เป็นสถานพยาบาล ณ ที่พักของผู้ป่วย

5. ยานพาหนะที่ใช้ในการเคลื่อนย้ายผู้ป่วย

กรณีสถานพยาบาลในข้อ 1 ที่รับผู้ป่วยไว้ค้างคืนต้องได้รับใบอนุญาตให้ประกอบกิจการ และใบอนุญาตให้ดำเนินการสถานพยาบาล แต่ได้รับการยกเว้นค่าธรรมเนียมรายปีและค่าต่ออายุใบอนุญาต

ตั้งข้อสังเกตว่า ตามมาตรา 5 ให้อำนาจรัฐมนตรี ประกาศสถานพยาบาลที่ พ.ร.บ. นี้ มิให้ใช้บังคับ แต่ตามประกาศของกระทรวงสาธารณสุข ฉบับที่ 4 (2542) ดังกล่าวเป็นการ กำหนดหลักเกณฑ์ กำหนดให้สถานพยาบาลไม่ต้องอยู่ในบังคับของ พ.ร.บ. นี้ คู่จะไม่ตรงกับอำนาจที่กฎหมายให้ไว้

3. คณะกรรมการสถานพยาบาล

พ.ร.บ.ฉบับนี้ได้กำหนดให้มีคณะกรรมการสถานพยาบาลเป็นองค์กรใหม่เพิ่มขึ้นจากเดิมดังนี้

3.1 องค์ประกอบ

ก. ปลัดกระทรวงสาธารณสุขเป็นประธานกรรมการ

ข. กรรมการอื่น ได้แก่ อธิบดี หรือ หัวหน้าส่วนราชการเทียบเท่ากรม ในกระทรวงสาธารณสุขรวม 6 ท่านกับผู้แทนสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาผู้แทนสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค

ค. คณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้งจากผู้ประกอบโรคศิลป์โดยคำแนะนำของคณะกรรมการควบคุมการประกอบโรคศิลป์ 3 คน ผู้ประกอบวิชาชีพ โดยคำแนะนำของสภาวิชาชีพ ซึ่งจัดตั้งขึ้นตามกฎหมายเพื่อควบคุมการประกอบวิชาชีพนั้นสละละ 1 คน (ทั้งกลุ่ม 4 คน จากแพทยสภา สภากาชาด สภาเภสัชกรรม และทันตแพทยสภา) และผู้ทรงคุณวุฒิอื่นอีกไม่เกิน 5 คน (ในจำนวนนี้ต้องแต่งตั้งจากผู้ดำเนินการสถานพยาบาลอย่างน้อย 1 คน แต่ไม่เกิน 3 คน)

กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ มีวาระการดำรงตำแหน่ง 2 ปี (กรณีพ้นตำแหน่งนอควาระ คือ ตาย, ลาออก, รัฐมนตรีให้ออก, เป็นบุคคลล้มละลาย, เป็นคนไร้ความสามารถ หรือเสมือนไร้ความสามารถ, พ้นจากการเป็นผู้ประกอบโรคศิลป์ ผู้ประกอบวิชาชีพ หรือผู้ดำเนินการ กรณีได้รับแต่งตั้งตามฐานนั้น ๆ และได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษา)

ง. ผู้อำนวยการกองการประกอบโรคศิลป์เป็นกรรมการและเลขานุการ

3.2 องค์ประชุม ไม่น้อยกว่าครึ่งหนึ่งของกรรมการทั้งหมด ถ้าประธานไม่อยู่ในที่ประชุม ให้ที่ประชุมเลือกประธานจากกรรมการ

การวินิจฉัยของที่ประชุม ใช้เสียงข้างมาก ถ้าคะแนนเท่ากัน ประธานออกเสียงชี้ขาดได้

3.3 อำนาจหน้าที่

ก. ให้คำปรึกษาให้ความเห็น และคำแนะนำแก่รัฐมนตรี ในเรื่อง

◆ ออกกฎกระทรวงกำหนดค่าธรรมเนียม (มาตรา 6) กำหนดลักษณะของสถานพยาบาลและการให้บริการ (มาตรา 14), หลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขการขอการออกใบอนุญาต และการประกอบกิจการสถานพยาบาล (มาตรา 16), หลักเกณฑ์วิธีการเงื่อนไขกำหนดแผนงาน การจัดตั้งสถานพยาบาล (มาตรา 18 (1)), ชนิดจำนวนเครื่องมือ เครื่องใช้เวชภัณฑ์ หรือยานพาหนะที่จำเป็นประจำสถานพยาบาล (มาตรา 18(3) และ 35 (2)), ประเภท

และจำนวนผู้ประกอบวิชาชีพในสถานพยาบาล (มาตรา 18(4) และ 35(1)) การกำหนดชื่อสถานพยาบาล (มาตรา 18(5)), หลักเกณฑ์วิธีการ เงื่อนไขการขอต่อใบอนุญาต และการอนุญาต (มาตรา 19) , หลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขในการขอโอนใบอนุญาต และการอนุญาต (มาตรา 21), หลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไข การแสดงความจำนงเพื่อขอประกอบกิจการต่อกรณีผู้รับอนุญาตตาย (มาตรา 22), หลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขในการขอและการออกใบอนุญาต ดำเนินการสถานพยาบาล (มาตรา 24), การดำเนินการของผู้ประกอบโรคศิลปะ หรือผู้ประกอบวิชาชีพตามประเภท และการให้บริการของสถานพยาบาล (มาตรา 25(1)), หลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขการขอใบอนุญาตและการอนุญาตให้ดำเนินการสถานพยาบาล (มาตรา 28), หลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขการขอและการออกใบแทนใบอนุญาต กรณีใบอนุญาตหาย หรือถูกทำลาย (มาตรา 20), หลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขการแสดงรายละเอียดของสถานพยาบาลตามมาตรา 32, หลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขในการจัดทำรายงาน หลักฐานเกี่ยวกับผู้ประกอบวิชาชีพ และผู้ป่วยของสถานพยาบาล (มาตรา 35(3)), หลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขในการขออนุญาตและการอนุญาต การเปลี่ยนแปลงการประกอบกิจการของสถานพยาบาล หรือการก่อสร้างอาคารใหม่ หรือการตัดแปลงอาคาร (มาตรา 40), หลักเกณฑ์ และวิธีการในการแจ้งเลิกกิจการสถานพยาบาล (มาตรา 44), แบบของบัตรประจำตัวพนักงาน เจ้าหน้าที่ (มาตรา 47)

♦ ออกประกาศรัฐมนตรีเกี่ยวกับสถานพยาบาลที่ขกเว้นการใช้บังคับของกฎหมายฉบับนี้ ตามมาตรา 5, เกี่ยวกับมาตรฐานการบริการของสถานพยาบาล มาตรา 15, เกี่ยวกับโรคที่เป็นลักษณะต้องห้ามของผู้ขอรับใบอนุญาตให้ประกอบกิจการ สถานพยาบาล ตามมาตรา 17(4), เกี่ยวกับจำนวนสถานพยาบาลที่จะอนุญาตให้ตั้ง หรือจำนวนบริการทางการแพทย์บางประเภทในสถานพยาบาล ที่จะมีในห้องที่ใดห้องที่หนึ่ง ตามมาตรา 18 วรรค 2, และเกี่ยวกับกำหนดชนิดหรือประเภทของการรักษาพยาบาล บริการอื่นตลอดจนสิทธิผู้ป่วย ซึ่งผู้ได้รับอนุญาตประกอบกิจการสถานพยาบาลจะต้องแสดงรายละเอียดไว้ ณ สถานพยาบาล ตามที่บัญญัติไว้ใน มาตรา 33

ข. ให้คำปรึกษาแก่ผู้อนุญาตเกี่ยวกับ

(1) การอนุญาตให้ประกอบกิจการสถานพยาบาล การดำเนินการสถานพยาบาล การปิดสถานพยาบาล หรือการเพิกถอนใบอนุญาต (มาตรา 18, 19, 25, 49, 50, 51)

(2) การส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพการบริการของสถานพยาบาล

(3) การควบคุมหรือการพิจารณาเรื่องร้องเรียนเกี่ยวกับการดำเนินการสถานพยาบาล ปัจจุบันคณะกรรมการได้ตั้งอนุกรรมการขึ้นทำหน้าที่ตามข้อนี้

ค. เรื่องอื่นที่รัฐมนตรีหรือผู้อนุญาตมอบหมาย

ง. แต่งตั้งอนุกรรมการเพื่อพิจารณาและเสนอความเห็นต่อกรรมการ

4. ประเภทของสถานพยาบาล

สถานพยาบาลมี 2 ประเภท

(1) ประเภทไม่รับผู้ป่วยไว้ค้างคืน

(2) ประเภทรับผู้ป่วยไว้ค้างคืน

การแบ่งสถานพยาบาลเป็น 2 ประเภทดังกล่าว กฎหมายกำหนดให้ออกกฎกระทรวงแยกลักษณะของบริการในแต่ละประเภทออกไปอีก (มาตรา 14) ต่อมาเมื่อกระทรวงได้กำหนดลักษณะการให้บริการ ตามมาตรา 14 นี้ ออกเป็นดังนี้ (ราชกิจจานุเบกษา 119-82 ก วันที่ 28 สิงหาคม 2545 ฉบับกฤษฎีกา)

ประเภทไม่รับผู้ป่วยไว้ค้างคืน แบ่งลักษณะบริการเป็น

1. **คลินิกเวชกรรม** เป็นสถานพยาบาลที่จัดบริการด้านเวชกรรม ระดับเวชปฏิบัติทั่วไป ผู้ดำเนินการต้องเป็นผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรม

2. **คลินิกเวชกรรมเฉพาะทาง** เป็นสถานพยาบาลที่จัดบริการด้านเวชปฏิบัติทั่วไป และเวชปฏิบัติเฉพาะทางตามสาขาของผู้ประกอบเวชกรรมเฉพาะทางผู้ดำเนินการต้องเป็นผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมที่ได้รับวุฒิบัตรหรือหนังสืออนุมัติ ในสาขานั้นๆ (สาขาที่ให้บริการ)

3. **คลินิกทันตกรรม** เป็นสถานพยาบาลที่จัดบริการด้านทันตกรรม ผู้ดำเนินการต้องเป็นผู้ประกอบวิชาชีพทันตกรรม

4. **คลินิกทันตกรรมเฉพาะทาง** เป็นสถานพยาบาลที่ให้บริการด้านทันตกรรมทั่วไป และทันตกรรมเฉพาะทาง ตามสาขาของผู้ประกอบวิชาชีพทันตกรรมเฉพาะทาง ผู้ดำเนินการต้องเป็นผู้ประกอบวิชาชีพทันตกรรมที่ได้รับวุฒิบัตร หรือหนังสืออนุมัติ ในสาขาที่ให้บริการนั้น

5. **คลินิกการพยาบาลและการผดุงครรภ์** เป็นสถานพยาบาลที่จัดบริการด้านการพยาบาล การดูแลมารดาและทารกก่อนและหลังคลอด (ยกเว้นการทำคลอด) ผู้ดำเนินการต้องเป็นผู้ประกอบวิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์

6. **คลินิกกายภาพบำบัด** เป็นสถานพยาบาลที่จัดบริการด้านกายภาพบำบัด ผู้ดำเนินการต้องเป็นผู้ประกอบโรคศิลปะ สาขากายภาพบำบัด

7. **คลินิกเทคนิคการแพทย์** เป็นสถานพยาบาลที่จัดบริการด้านเทคนิคการแพทย์ ผู้ดำเนินการต้องเป็นผู้ประกอบโรคศิลปะ สาขาเทคนิคการแพทย์

8. คลินิกการแพทย์แผนไทย เป็นสถานพยาบาลที่จัดบริการด้านคลินิกการแพทย์แผนไทยประเภทต่างๆ ผู้ดำเนินการต้องเป็นผู้ประกอบโรคศิลปะแผนไทย

9. คลินิกการแพทย์แผนไทยประยุกต์ เป็นสถานพยาบาลที่จัดบริการด้านการประกอบโรคศิลปะ สาขาแผนไทยประยุกต์ผู้ดำเนินการต้องเป็นผู้ประกอบโรคศิลปะ สาขาแผนไทยประยุกต์

10. สหคลินิก เป็นสถานบริการที่จัดบริการตั้งแต่ 2 ลักษณะขึ้นไป ผู้ดำเนินการต้องเป็นผู้ประกอบวิชาชีพใดวิชาชีพหนึ่ง หรือผู้ประกอบโรคศิลปะสาขาใดสาขาหนึ่งที่ให้บริการในสถานทีนั้น

ประเภทรับผู้ป่วยไว้ค้างคืน แบ่งลักษณะบริการเป็น

1. โรงพยาบาล สามารถรับผู้ป่วยไว้ค้างคืนตั้งแต่ 31 เตียงขึ้นไปโดยอาจจะจัดย่อยออกไปเป็น

1.1 โรงพยาบาลทั่วไป ต้องมีบริการด้านเวชกรรมอย่างน้อย 4 สาขาหลัก คือ อายุรกรรม ศัลยกรรม กุมารเวชกรรม สูตินารีเวช ผู้ดำเนินการโรงพยาบาลประเภทนี้ ต้องเป็นผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรม

1.2 โรงพยาบาลเฉพาะทาง คือโรงพยาบาลที่จัดบริการผู้ป่วยเฉพาะสาขา ผู้ดำเนินการต้องเป็นผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรม ที่ได้รับวุฒิบัตรหรือหนังสืออนุมัติในสาขานั้นๆ

2. สถานพยาบาลเวชกรรม เป็นสถานพยาบาลขนาดเล็กที่จัดให้บริการผู้ป่วย สามารถรับผู้ป่วยไว้ค้างคืนไม่เกิน 30 เตียง และมีบริการด้านเวชกรรม ด้านการพยาบาล ด้านเภสัชกรรม เป็นอย่างน้อย และต้องจัดหารบริการด้านเทคนิคการแพทย์ที่จำเป็นได้ด้วย การบริการทันตกรรม หรือการประกอบโรคศิลปะอื่น อาจมีด้วยก็ได้ ผู้ดำเนินการสถานพยาบาลประเภทนี้ ต้องเป็นผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรม สถานพยาบาลกลุ่มนี้ อาจแบ่งย่อยเป็น

2.1 สถานพยาบาลเวชกรรมทั่วไป

2.2 สถานพยาบาลเวชกรรมเฉพาะทาง

3. สถานพยาบาลทันตกรรม เป็นสถานพยาบาลที่สามารถรับผู้ป่วยไว้ค้างคืน ไม่เกิน 30 เตียง เพื่อให้บริการด้านทันตกรรม ผู้ดำเนินการต้องเป็นผู้ประกอบวิชาชีพทันตกรรม และอาจแบ่งย่อยเป็น

3.1 สถานพยาบาลทันตกรรมทั่วไป

3.2 สถานพยาบาลทันตกรรมเฉพาะทาง

4. **สถานพยาบาลการผดุงครรภ์** เป็นสถานพยาบาลที่สามารถรับผู้ป่วยไว้ค้างคืนไม่เกิน 30 เตียง เพื่อให้บริการมารดาและทารก ก่อนและหลังคลอด โดยทำการคลอดครรภ์ปกติ ผู้ดำเนินการต้องเป็นผู้ประกอบวิชาชีพการประกอบวิชาชีพการพยาบาลและการผดุงครรภ์ ชั้น 1 หรือผู้ประกอบวิชาชีพการผดุงครรภ์ชั้น 1 ที่ได้รับวุฒิบัตรหรือหนังสืออนุมัติจากสภาการพยาบาล

5. **สถานพยาบาลผู้ป่วยเรื้อรัง** เป็นสถานพยาบาลที่จัดให้บริการผู้ป่วยเรื้อรัง หรือผู้สูงอายุ โดยการให้บริการทางการแพทย์ ภายภาพบำบัด เวชกรรมทั่วไป และอาจมีบริการทันตกรรม หรือการประกอบโรคศิลปะอื่นร่วมด้วย ผู้ดำเนินงานต้องเป็นผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรม หรือผู้ประกอบวิชาชีพการพยาบาลและผดุงครรภ์ ชั้นหนึ่ง หรือผู้ประกอบโรคศิลปะสาขากายภาพบำบัด

6. **สถานพยาบาลการแพทย์แผนไทย** เป็นสถานพยาบาลที่จัดให้บริการผู้ป่วยด้านการประกอบโรคศิลปะแผนไทย ผู้ดำเนินการต้องเป็นผู้ประกอบโรคศิลปะสาขาการแพทย์แผนไทย

7. **สถานพยาบาลการแพทย์แผนไทยประยุกต์** เป็นสถานพยาบาลที่จัดบริการด้านการประกอบโรคศิลปะสาขาแผนไทยประยุกต์ ผู้ดำเนินการต้องเป็นผู้ประกอบโรคศิลปะสาขาแผนไทยประยุกต์

5. การขอและการออกใบอนุญาต

ขั้นตอนการขอและออกใบอนุญาตมีดังนี้

5.1 **การประกอบกิจการสถานพยาบาล** ต้องได้รับใบอนุญาตจากผู้อนุญาต ซึ่งได้แก่ ปลัดกระทรวงสาธารณสุข หรือผู้ที่ปลัดกระทรวงสาธารณสุขมอบหมาย

การประกอบกิจการสถานพยาบาล โดยไม่มีใบอนุญาตจะมีความผิด มีโทษจำคุกไม่เกิน 3 ปี ปรับไม่เกิน 60,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และศาลจะสั่งริบสิ่งของเครื่องใช้ในการประกอบกิจการด้วย ก็ได้ (มาตรา 57)

5.2 **คุณสมบัติของผู้ขอใบอนุญาตให้ประกอบกิจการสถานพยาบาล**

- ❖ มีอายุไม่ต่ำกว่ายี่สิบปีบริบูรณ์
- ❖ มีถิ่นที่อยู่ในประเทศไทย
- ❖ ไม่เคยได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาหรือคำสั่งที่ชอบด้วยกฎหมายถึงที่สุด ให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ
- ❖ ไม่เป็นโรคตามที่รัฐมนตรีประกาศกำหนดในราชกิจจานุเบกษา

❖ ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย

❖ ไม่เป็นบุคคลวิกลจริต คนไร้ความสามารถหรือคนเสมือนไร้ความสามารถ

ในกรณีที่นิติบุคคลเป็นผู้ขออนุญาต ผู้จัดการ หรือผู้แทนของนิติบุคคลนั้น ต้องมีคุณสมบัติข้างต้นด้วย

5.3 ผู้ดำเนินการ ผู้รับอนุญาตต้องจัดให้มีผู้ดำเนินการ เป็นผู้นำที่ ควบคุม ดูแล และรับผิดชอบในการดำเนินการสถานพยาบาล

ผู้ดำเนินการต้องรับใบอนุญาตจากผู้อนุญาตด้วย การดำเนินการสถานพยาบาล โดยไม่ได้รับใบอนุญาต มีความผิดเช่นเดียวกับการประกอบกิจการสถานพยาบาล โดยไม่มีใบอนุญาต (มาตรา 24 และมาตรา 57)

การขอใบอนุญาตดำเนินการสถานพยาบาล ผู้ขอต้องมีคุณสมบัติดังนี้ (มาตรา 25)

❖ เป็นผู้ประกอบวิชาชีพ ซึ่งจะดำเนินการตามประเภท และลักษณะการให้บริการของสถานพยาบาลใด ต้องเป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

❖ ไม่เป็นผู้ดำเนินการอยู่ก่อนแล้ว 2 แห่ง แต่ในกรณีที่เป็นผู้ดำเนินการประเภทที่รับผู้ป่วยไว้ค้างคืนอยู่แล้วแห่งหนึ่ง จะอนุญาตให้เป็นผู้ดำเนินการประเภทที่รับผู้ป่วยไว้ค้างคืนอีกแห่งหนึ่งไม่ได้

❖ เป็นผู้ที่สามารถควบคุมดูแลกิจการสถานพยาบาลได้โดยใกล้ชิด

5.4 อายุใบอนุญาต ใบอนุญาตให้ประกอบกิจการสถานพยาบาล และใบอนุญาตให้ดำเนินการสถานพยาบาล มีอายุต่างกันดังนี้

ก. ใบอนุญาตให้ประกอบกิจการสถานพยาบาล มีอายุถึงสิ้นปีปฏิทินของปีที่ 10 นับแต่ออกใบอนุญาต เมื่อสิ้นอายุแล้ว ให้มีการต่ออายุใหม่ (มาตรา 19)

ข. ใบอนุญาตให้ดำเนินการสถานพยาบาล มีอายุถึงสิ้นปีปฏิทินของปีที่ 2 นับแต่ปีที่ออกใบอนุญาต เมื่อสิ้นอายุแล้ว ให้มีการต่ออายุใหม่ (มาตรา 28)

5.5 ผู้ประกอบกิจการสถานพยาบาล ผู้ดำเนินการและผู้ประกอบวิชาชีพในสถานพยาบาลแห่งหนึ่ง ๆ จะเป็นบุคคลเดียวกันก็ได้

5.6 การอุทธรณ์ กรณีที่ผู้อนุญาตไม่ออกใบอนุญาต หรือไม่อนุญาตให้ต่ออายุใบอนุญาต ผู้เสียหายสามารถอุทธรณ์ต่อรัฐมนตรี (ผู้รักษาการตามกฎหมาย) ได้ภายใน 30 วัน นับแต่วันที่ได้รับแจ้ง คำวินิจฉัยของรัฐมนตรีให้เป็นที่สุด

ระหว่างอุทธรณ์รัฐมนตรีมีอำนาจสั่งให้ผู้นั้นทำหน้าที่ประกอบกิจการ หรือดำเนินการสถานพยาบาลไปพลางก่อน ได้ เมื่อผู้อุทธรณ์ร้องขอ

5.7 ใบแทนใบอนุญาต ในกรณีที่ใบอนุญาตสูญหายหรือถูกทำลายในสาระสำคัญให้ ผู้รับใบอนุญาตนั้นแจ้งต่อผู้อนุญาต และยื่นขอรับใบแทนใบอนุญาตภายใน 30 วัน นับแต่วันที่ ทราบการสูญหายหรือถูกทำลาย

5.8 การโอนใบอนุญาตให้ประกอบกิจการสถานพยาบาล

❖ การโอนใบอนุญาตให้ประกอบกิจการสถานพยาบาลให้แก่บุคคล ซึ่งมีคุณสมบัติ ตามข้อ 5.2 ให้กระทำได้เมื่อได้รับอนุญาตจากผู้อนุญาต (มาตรา 21) โดยดำเนินการตามกฎหมาย กระทั่ง

❖ เมื่อผู้รับใบอนุญาตตาย ถ้ามีผู้แสดงความจำนงเพื่อขอประกอบกิจการ แทนผู้ตาย เมื่อขอให้ผู้อนุญาตตรวจสอบว่าผู้แสดงความจำนงมีคุณสมบัติครบถ้วน ผู้แสดงความจำนงนั้น สามารถเข้าประกอบกิจการแทนผู้ตายต่อไปจนกว่าใบอนุญาตจะสิ้นอายุ และให้ถือว่า ผู้แสดงความ จำนงนั้นเป็นผู้รับอนุญาต (มาตรา 22) โดยดำเนินการตามกฎหมาย

6. การควบคุมการประกอบกิจการสถานพยาบาล

การควบคุมการประกอบกิจการสถานพยาบาลอาจแบ่งเป็นขั้นตอนดังต่อไปนี้

6.1 การขออนุญาต การออกใบอนุญาตให้ประกอบกิจการสถานพยาบาล และการออก ใบอนุญาตให้ดำเนินการสถานพยาบาลดังกล่าวมาแล้ว นับว่าเป็นขั้นตอนแรกในการควบคุม การประกอบกิจการสถานพยาบาล ประเด็นปัญหาที่ถือว่าการประกอบกิจการสถานพยาบาลและ การดำเนินการสถานพยาบาลต่างกันอย่างไร ไม่มีกำหนดไว้ในบทบัญญัติของกฎหมาย การ ประกอบกิจการโดยมิได้รับใบอนุญาต และการดำเนินการโดยมิได้รับใบอนุญาต เป็นข้อห้าม ของกฎหมายในมาตรา 16 และมาตรา 24 และมีโทษตามมาตรา 57 (ดูข้อ 5.1 และ 5.3)

การลงโทษผู้ฝ่าฝืนมาตรา 16 คงจะไม่มีปัญหาเพราะถ้ามีการตั้งสถานพยาบาลและ เปิดให้บริการโดยมิได้รับใบอนุญาต ผู้กระทำความผิดตามมาตรา 16 ก็คงได้แก่นายทุนที่ ลงทุนประกอบกิจการสถานพยาบาลนั้น แต่การจะเอาผิดแก่ใครในฐานะเป็นผู้ที่ฝ่าฝืนมาตรา 24 อาจมีปัญหา เพราะไม่มีบทบัญญัติที่ชัดเจนว่า การดำเนินการสถานพยาบาลต้องทำหน้าที่ ในลักษณะใดบ้าง หน้าที่ของผู้ดำเนินการตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายในมาตรา 34 และมาตรา 35 (ในข้อ 6.2) เป็นหน้าที่ที่กฎหมายกำหนดให้ผู้ที่ได้รับใบอนุญาตต้องปฏิบัติ ซึ่งผู้ดำเนินการ (ตามกฎหมาย) ถ้าละเลยจะมีโทษ เมื่อเป็นกรณีที่ยังไม่มีการขออนุญาต เป็นผู้ดำเนินการ ก็ ย่อมไม่มีใครต้องรับผิดชอบในหน้าที่ดังกล่าว ดังนั้นการสอบสวนหาผู้รับผิดชอบว่าใครทำหน้าที่ (ตามที่กฎหมายกำหนด) ดังกล่าว จึงมิใช่ของง่าย และเมื่อไม่มีกฎหมายบัญญัติไว้แน่นอนชัดเจน ว่า การมีบทบาทอย่างไรควรจะถือว่าเป็นการดำเนินการสถานพยาบาล การจะลงโทษบุคคลได้ว่า

มีความผิดฐาน ดำเนินการสถานพยาบาลโดยไม่ได้รับอนุญาต (ตามมาตรา 57 ฐานฝ่าฝืน มาตรา 24) อาจทำไม่ได้ง่ายนัก เพราะบทบัญญัติของกฎหมายไม่ชัดเจนดังกล่าวว่า การดำเนินการคือ การกระทำอย่างไรและประมวลกฎหมายอาญา (มาตรา 2) บัญญัติเป็นหลักทั่วไปไว้ว่า

“บุคคลจักต้องรับโทษในทางอาญา ต่อเมื่อได้กระทำการอันกฎหมายที่ใช้ในขณะ กระทำนั้น บัญญัติเป็นความผิด และกำหนดโทษไว้...”

กับทั้ง มาตรา 32 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ปัจจุบันก็รับรองหลักการ ดังกล่าวไว้เช่นกันดังนี้

“บุคคลจะไม่ต้องรับโทษอาญาเว้นแต่ จะได้กระทำการอันกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลา ที่กระทำนั้นบัญญัติเป็นความผิด และกำหนดโทษไว้...”

ฉะนั้นตามความเห็นของผู้เขียน ข้อห้ามตามมาตรา 24 อาจถือได้ว่าเป็นหมันไปเลย เพราะโอกาสที่จะใช้บังคับน่าจะน้อยมาก

6.2 การปฏิบัติหน้าที่ของผู้รับอนุญาตและผู้ดำเนินการ กฎหมายได้กำหนดหน้าที่ของผู้รับอนุญาตและผู้ดำเนินการไว้ให้ปฏิบัติดังต่อไปนี้

ก. ผู้รับอนุญาต : ผู้รับอนุญาตต้องแสดงสิ่งต่อไปนี้ไว้ในที่เปิดเผย คือ

- ❖ ใบอนุญาต (มาตรา 31)
- ❖ ชื่อสถานพยาบาล (มาตรา 32)
- ❖ รายละเอียดของผู้ประกอบวิชาชีพในสถานพยาบาล (มาตรา 32)
- ❖ สิทธิของผู้ป่วย (มาตรา 32, 33)

: ผู้รับอนุญาตจะเรียกเก็บ หรือยินยอมให้มีการเรียกเก็บค่ารักษาพยาบาลหรือ ค่าบริการอื่นเกินกว่าอัตราที่แสดงไว้มิได้ (มาตรา 33 วรรค 2)

: ต้องให้การบริการแก่ผู้ป่วยตามสิทธิของผู้ป่วยที่แสดงไว้ (มาตรา 33 วรรค 2)

ข. ผู้ดำเนินการ : มีหน้าที่และความรับผิดชอบดังนี้ (มาตรา 34)

(1) ควบคุมและดูแลมิให้ผู้ประกอบวิชาชีพในสถานพยาบาลประกอบวิชาชีพ ผิดไปจากสาขาชั้น หรือแผนกที่ผู้รับใบอนุญาตได้แจ้งไว้ในการขอรับใบอนุญาต หรือมิให้ผู้คล อื่นซึ่งมิใช่เป็นผู้ประกอบวิชาชีพทำการประกอบวิชาชีพในสถานพยาบาล

(2) ควบคุมและดูแลให้ผู้ประกอบวิชาชีพในสถานพยาบาลปฏิบัติหน้าที่ตาม กฎหมายวิชาชีพของตน

(3) ควบคุมและดูแลมิให้มีการรับตัวผู้ป่วยไว้ค้างคืนเกินจำนวนเตียง ตามที่ กำหนดไว้ในใบอนุญาต เว้นแต่กรณีฉุกเฉิน ซึ่งหากไม่รับไว้อาจเกิดอันตรายแก่ผู้ป่วย

(4) ควบคุมดูแลสถานพยาบาลให้สะอาดเรียบร้อยปลอดภัย และมีลักษณะอันเหมาะสมแก่การใช้เป็นสถานพยาบาล

ค. ผู้รับอนุญาตและผู้ดำเนินการ ต้องรับผิดชอบร่วมกันดังนี้

(1) จัดให้มีผู้ประกอบวิชาชีพในสถานพยาบาลตามวิชาชีพ และจำนวนที่กำหนดในกฎกระทรวงตลอดเวลาทำการ (มาตรา 35(1))

(2) จัดให้มีเครื่องมือเครื่องใช้ ยา และเวชภัณฑ์ที่จำเป็นประจำสถานพยาบาลนั้น ตามชนิดที่กำหนดในกฎกระทรวง (มาตรา 35(2))

(3) จัดให้มีและรายงานหลักฐานเกี่ยวกับผู้ประกอบวิชาชีพในสถานพยาบาล และผู้ป่วย และเอกสารอื่นเกี่ยวกับการรักษาพยาบาลตามหลักเกณฑ์วิธีการ และเงื่อนไขในสภาพที่ตรวจสอบได้ไม่น้อยกว่า 5 ปีนับแต่วันที่จัดทำ (มาตรา 35(3))

(4) ควบคุมและดูแลการประกอบกิจการสถานพยาบาลให้เป็นไปตามมาตรฐานการบริการที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด ตามมาตรา 15 (มาตรา 35(4))

(5) ต้องควบคุมและดูแลให้มีการช่วยเหลือเยียวยาแก่ผู้ป่วย ซึ่งอยู่ในสภาพอันตราย และจำเป็นต้องได้รับการรักษาพยาบาลโดยฉุกเฉิน เพื่อให้ผู้ป่วยพ้นจากอันตรายตามมาตรฐานวิชาชีพ และตามประเภทของสถานพยาบาลนั้น ๆ และเมื่อให้การช่วยเหลือแล้ว ถ้ามีความจำเป็นต้องส่งต่อหรือผู้ป่วยประสงค์จะไปรับการรักษายังสถานพยาบาลอื่น ก็ต้องจัดการส่งต่อตามความเหมาะสมด้วย (มาตรา 36)

(6) ต้องควบคุมดูแลมิให้มีการใช้หรือยินยอมให้ผู้อื่นใช้สถานพยาบาลประกอบกิจการสถานพยาบาลผิดประเภท หรือผิดลักษณะการให้บริการตามที่ระบุไว้ในใบอนุญาต (มาตรา 37)

(7) ห้ามโฆษณา หรือประกาศ หรือยินยอมให้ผู้อื่นโฆษณา หรือประกาศด้วยการใด ๆ ซึ่งชื่อที่ตั้ง หรือกิจการของสถานพยาบาล หรือคุณวุฒิ หรือความสามารถของผู้มาขอรับบริการจากสถานพยาบาลของตน โดยใช้ข้อความอันเป็นเท็จ หรือโอ้อวดเกินความจริง หรือน่าจะก่อให้เกิดความเข้าใจผิดในสาระสำคัญเกี่ยวกับการประกอบกิจการของสถานพยาบาล (มาตรา 38)

ผู้ดำเนินการทำหน้าที่ได้จริงหรือ?

ในนิยามของกฎหมาย กำหนดนิยาม “ผู้ดำเนินการ” ไว้เพียงว่า หมายความว่า ผู้ได้รับใบอนุญาตให้ดำเนินการสถานพยาบาลและ “ผู้รับอนุญาต” หมายความว่า ผู้ได้รับใบอนุญาตให้ประกอบกิจการสถานพยาบาล

จากนิยามศัพท์ และอำนาจหน้าที่ที่กฎหมายกำหนดไว้ ตามที่กล่าวมาแล้ว จะไม่ค่อยมีความแตกต่างที่ชัดเจนระหว่างผู้ดำเนินการและผู้รับอนุญาต

สำหรับผู้ดำเนินการสถานพยาบาลนี้ เป็นผู้ที่ถูกกำหนดขึ้นใน พ.ร.บ. สถานพยาบาล พ.ศ. 2504 ในกฎหมายเดิม (พ.ร.บ. ควบคุมสถานพยาบาล พ.ศ. 2484) มิได้กำหนดไว้ แต่บัญญัติโดยใช้ถ้อยคำรวมๆ ว่า “จัดดำเนินการ” ดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 6 ของ พ.ร.บ. ดังกล่าว ดังนี้

“ มาตรา 6 ห้ามมิให้บุคคลใดจัดดำเนินการสถานพยาบาลเว้นแต่จะได้รับใบอนุญาตจากอธิบดี หรือผู้ได้รับมอบหมายจากอธิบดี

บุคคลใดจัดดำเนินการสถานพยาบาล ซึ่งตั้งทำการอยู่แล้วในวันที่ใช้พระราชบัญญัตินี้ ต้องขอรับใบอนุญาตภายในหกสิบวัน นับแต่วันใช้พระราชบัญญัตินี้”

แต่ใน พ.ร.บ.สถานพยาบาล พ.ศ. 2504 ได้แยกผู้รับใบอนุญาตออกจากผู้ดำเนินการดังนี้ “ผู้รับใบอนุญาต” หมายความว่าผู้ได้รับใบอนุญาตให้ตั้งสถานพยาบาล”

“ผู้ดำเนินการ” หมายความว่า ผู้ได้รับใบอนุญาตให้ดำเนินการสถานพยาบาล”

และเหตุผลในการประกาศใช้ พ.ร.บ. สถานพยาบาล พ.ศ. 2504 ที่อยู่ในหมายเหตุท้ายพระราชบัญญัติ มีว่าเนื่องจากกฎหมายเดิมยังไม่มีบทบัญญัติควบคุมถึงสถานที่ทำการตรวจรักษาโรคแก่คนเจ็บไข้ภายนอกทั่วไป และปรากฏว่ามีผู้จัดตั้งสถานตรวจรักษาโรคขึ้นตามที่ต่างๆ และโฆษณาว่ามีแพทย์ปริญญาระงับตรวจโรค รักษาโรค ฉีดยา ผ่าตัด บ้างตั้งชื่อว่าเป็นสถานการแพทย์บ้าง เป็นคลินิกบ้าง หรือเป็นสถานที่ทำฟันหรือรักษาฟัน หรือรับฝากครรภ์ รับทำการคลอดบุตร ฯลฯ เหล่านี้เป็นต้น โดยไม่มีแพทย์หรือทันตแพทย์ หรือผดุงครรภ์ ประจำทำการตามลักษณะของวิชาชีพ นั้นๆ เป็นช่องทางให้คนธรรมดาสามัญตั้งสำนักงานแพทย์ และแอบแฝงรับทำการตรวจรักษาโรคแก่คนเจ็บไข้ได้ง่ายหรือบางแห่งใช้หรือจ้างคนที่มีความรู้เพียงเล็กน้อยให้กระทำการ หรือจ้างแพทย์ให้คอยรับผิดชอบ เมื่อมีเหตุการณ์เกิดขึ้นก็ให้แพทย์รับสมอ้างว่าเป็นแพทย์ประจำอยู่บ้างหรือว่าแพทย์ใช้ให้กระทำ บ้าง ซึ่งความจริงแพทย์มิได้ประจำอยู่ อันเป็นการกระทำหรือร่วมมือกันกระทำเพื่อแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบ เป็นภัยและเกิดความเสียหายแก่ราษฎรผู้รู้เท่าไม่ถึงการณ์ว่าสถานที่ใด เป็นอย่างไร และใครเป็นใคร จึงจำเป็นต้องควบคุมการจัดตั้งสถานตรวจรักษาโรคให้เรียบร้อย เพื่อสวัสดิภาพของประชาชน (รายละเอียดดูในราชกิจจานุเบกษา 78; ตอน85: ลงวันที่ 17 ต.ค. 2504 หน้า 1122)

จากเหตุผลดังกล่าว ได้แสดงชัดเจนว่าต้องการควบคุมสถานตรวจโรค ลักษณะที่เรียกว่า คลินิก หรือ สำนักงานแพทย์ เข้าไว้ด้วย ซึ่งในนิยามศัพท์ได้เปิดช่องไว้ (ต่างกับ พ.ร.บ. ควบคุม

สถานพยาบาล พ.ศ. 2484 ซึ่งกำหนดให้ “สถานพยาบาล” หมายความว่า สถานที่ที่ใช้ หรือ
จ้างจะใช้เป็นที่รับคนเจ็บไข้เข้าไว้รักษาพยาบาล รวมทั้งสถานที่ทำการคลอดลูก ซึ่งนิยาม
ดังกล่าวไม่ครอบคลุมถึงสถานที่ตรวจรักษาโรคโดยไม่รับผู้ป่วยเข้าไว้รักษาพยาบาล) และต่อมา
ได้มีกฎกระทรวง พ.ศ. 2504 ออกตามความใน พ.ร.บ. สถานพยาบาล พ.ศ. 2504 ได้แบ่ง
ลักษณะของสถานพยาบาลออกไปเป็น 2 ประเภทคือ (1) ที่ไม่มีเตียงรับผู้ป่วยไว้ค้างคืน
กับ (2) ที่มีเตียงรับผู้ป่วยไว้ค้างคืน ซึ่ง พ.ร.บ. สถานพยาบาล พ.ศ. 2541 ได้นำมาบัญญัติ
แบ่งประเภทสถานพยาบาลไว้ (มาตรา 14) ดังได้กล่าวมาแล้วในหัวข้อ 4 และเนื่องจากใน
พ.ศ. 2504 นั้น สถานพยาบาลเอกชนขนาดใหญ่ มีไม่มากและเป็นสถานพยาบาลขององค์การ
ศาสนาเป็นส่วนมาก เป็นสถานพยาบาลประเภทที่จัดเป็นสถานพยาบาลที่มีจุดประสงค์
จะแสวงหากำไรเป็นหลัก (Non profit hospitals) ส่วนโรงพยาบาลขนาดใหญ่ที่เป็นของเอกชน
ในรูปของบริษัทจดทะเบียน ยังไม่ปรากฏ ดังนั้นการที่กฎหมายกำหนดให้ผู้ดำเนินการแยก
ออกจากผู้รับใบอนุญาต คงมุ่งหวังให้ผู้ดำเนินการไปรับผิดชอบในการดูแลคลินิก ซึ่งมีบริเวณ
ไม่ได้กว้างขวางใหญ่โตอะไร และหน้าที่กฎหมายบังคับให้ผู้ดำเนินการดูแลรับผิดชอบ ก็คง
จะสมเหตุผล แต่สภาพปัจจุบัน โรงพยาบาลเอกชนขนาดใหญ่ที่ผู้ขออนุญาตเป็นนิติบุคคล
ในรูปบริษัทมหาชนนั้น มีบริเวณกว้างขวางพื้นที่ใช้สอยมากมายเกินกว่าที่กฎหมายได้
กำหนดความรับผิดชอบของผู้ดำเนินการไว้ โดยเฉพาะการควบคุมดูแลผู้ประกอบการวิชาชีพ
ในสาขาต่างๆ ในสถานพยาบาลแต่ละแห่ง ซึ่งมีจำนวนรวมกันมีใช้น้อย ให้ปฏิบัติอยู่ใน
กรอบแห่งวิชาชีพของตนได้ครบถ้วน เพราะผู้ดำเนินการแม้กฎหมายจะกำหนดให้เป็น
ผู้ประกอบการวิชาชีพ (ตามประเภทที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวง) ก็ตาม แต่ก็ไม่อาจมีความรู้
พอที่จะควบคุมการปฏิบัติของผู้ประกอบวิชาชีพทุกสาขา หรือผู้ชำนาญเฉพาะทางในสาขา
เดียวกันได้ทั้งหมด

หน้าที่ของผู้ดำเนินการตามที่กฎหมายกำหนดนั้น อาจจะเป็นภาระให้ผู้ดำเนินการ
ต้องรับผิดชอบเกินกว่าความเป็นจริง

6.3 การปฏิบัติของพนักงานเจ้าหน้าที่ กฎหมายได้กำหนดให้รัฐมนตรีมีอำนาจแต่งตั้ง
พนักงานเจ้าหน้าที่ให้ทำหน้าที่ตรวจสอบควบคุมการประกอบกิจการสถานพยาบาล ได้ตั้ง
ต่อไปนี้ โดยมีฐานะเป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญาด้วย

(1) เข้าไปในอาคารสถานที่ หรือยานพาหนะที่พนักงาน เจ้าหน้าที่มีเหตุอันควร
สงสัยว่าเป็นสถานพยาบาลที่ไม่ได้รับอนุญาตตาม พ.ร.บ.นี้

(2) เข้าไปในสถานพยาบาลในระหว่างทำการ เพื่อตรวจสอบและควบคุมให้การเป็นไปตาม พ.ร.บ.นี้

(3) มีหนังสือเรียกผู้รับอนุญาต ผู้ดำเนินการ ผู้ประกอบวิชาชีพในสถานพยาบาล หรือเจ้าหน้าที่ของสถานพยาบาลมาให้ถ้อยคำ หรือชี้แจง หรือให้ส่งเอกสาร หรือหลักฐานที่เกี่ยวข้องมาเพื่อประกอบการพิจารณา

(4) ยึดหรืออายัดบรรดาเอกสาร หรือสิ่งของที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดตาม พ.ร.บ. นี้ เพื่อเป็นหลักฐานดำเนินคดี

6.4 การปิดสถานพยาบาลและการเพิกถอนใบอนุญาต กฎหมายให้อำนาจผู้อนุญาตมีอำนาจสั่งปิดสถานพยาบาลเป็นการชั่วคราวได้ เมื่อผู้รับอนุญาตหรือผู้ดำเนินการบกพร่องดังนี้

❖ กระทำการหรือละเว้นกระทำการอย่างใด ๆ จนเป็นเหตุให้เกิดอันตราย ความเสียหาย หรือความเดือดร้อนอย่างร้ายแรงแก่ผู้อยู่ในสถานพยาบาล หรือผู้ที่อยู่ใกล้เคียงกับสถานพยาบาล

❖ ไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของผู้อนุญาต (ตามมาตรา 45)

การสั่งปิดชั่วคราวนี้ เมื่อมีการแก้ไขความบกพร่องดังกล่าวแล้ว ก็เพิกถอนคำสั่งปิดได้

สำหรับกรณีเพิกถอนใบอนุญาต ต้องได้รับคำแนะนำจากคณะกรรมการสถานพยาบาล ผู้อนุญาตจึงสั่งปิดได้ในกรณีต่อไปนี้ (มาตรา 51)

❖ ผู้รับอนุญาต หรือผู้ดำเนินการขาดคุณสมบัติ

❖ ไม่มีการแก้ไขความบกพร่องภายในระยะเวลากำหนด ในกรณีที่มีการปิดสถานพยาบาลเป็นการชั่วคราว (มาตรา 50)

❖ ผู้รับอนุญาต หรือผู้ดำเนินการต้องคำพิพากษาถึงที่สุด ว่าได้กระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ และผู้อนุญาตเห็นว่าเป็นกรณีร้ายแรง อันอาจมีผลกระทบต่อการรักษาพยาบาลผู้ป่วยต่อไป

6.5 กรณีที่สถานพยาบาลตกอยู่ในความควบคุมของคณะกรรมการ กฎหมายกำหนดให้ผู้อนุญาตอาจมีคำสั่งให้สถานพยาบาลอยู่ในความควบคุมของคณะกรรมการสถานพยาบาล เพื่อให้คณะกรรมการฯ เข้าไปดำเนินการใด ๆ ได้ตามที่เห็นสมควรในกรณีต่อไปนี้

❖ เมื่อผู้รับใบอนุญาตตาย และไม่มีผู้แสดงความจำนงเพื่อขอประกอบกิจการ หรือผู้แสดงความจำนงขาดคุณสมบัติ

❖ เมื่อผู้อนุญาตสั่งปิดสถานพยาบาลเป็นการชั่วคราว

❖ เมื่อผู้อนุญาตสั่งเพิกถอนใบอนุญาต

กฎหมายมาตรานี้ กรรมการวุฒิสภา แปรญัตติเพิ่มเข้ามาจากร่างเดิมแต่ในทางปฏิบัติอาจมีปัญหากเกิดขึ้นไม่น้อยเพราะกฎหมายกำหนดแต่เพียงให้คณะกรรมการฯ เข้าไปดำเนินการใดๆ ได้ตามที่เห็นสมควร ซึ่งเป็นมาตรการที่ไม่มีกัการจำกัดขอบเขตอำนาจหน้าที่ไว้เลย

6.6 บทกำหนดโทษ กฎหมายได้กำหนดโทษทั้งโทษปรับและจำคุก และให้อำนาจรัฐมนตรีแต่งตั้งคณะกรรมการเปรียบเทียบคดีขึ้นในเขตกรุงเทพมหานครและต่างจังหวัด โดยให้ประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 คน และคนหนึ่งในจำนวนนี้ต้องเป็นผู้ทรงคุณวุฒิด้านกฎหมาย

คณะกรรมการเปรียบเทียบคดีมีอำนาจเปรียบเทียบปรับ ในความผิดตาม พ.ร.บ. นี้ที่มีโทษปรับสถานเดียว หรือที่มีโทษจำคุกไม่เกิน 1 ปี ซึ่งคณะกรรมการเห็นว่าผู้ต้องหาไม่ควรถูกฟ้องศาล และคดีที่มีโทษปรับสถานเดียวนั้น คณะกรรมการเปรียบเทียบคดีอาจมอบหมายให้เจ้าพนักงาน เจ้าหน้าที่ เป็นผู้ทำการเปรียบเทียบปรับแทนได้

อัตราโทษมีดังนี้

ก. อัตราโทษสูงสุด จำคุกไม่เกิน 3 ปี หรือปรับไม่เกิน 60,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ความผิดที่มีอัตราโทษดังกล่าว คือการประกอบกิจการสถานพยาบาล หรือดำเนินการสถานพยาบาลโดยไม่ได้รับอนุญาต (มาตรา 57) ความผิดตามมาตรานี้จะเกิดขึ้นกับผู้ประกอบกิจการสถานพยาบาลโดยไม่ได้อขอใบอนุญาต หรือกรณีถูกเพิกถอนใบอนุญาตไปแล้ว สำหรับผู้ประกอบวิชาชีพที่ทำหน้าที่ควบคุมดูแลสถานพยาบาลที่ไม่ได้อขอใบอนุญาตก็อาจมีความผิดฐานดำเนินการสถานพยาบาลโดยไม่ได้รับอนุญาต เช่นกัน แต่โดยทั่วไปการพิสูจน์ความผิดทำได้ยากมาก (ดู 6.1)

ข. อัตราโทษรองลงมา คือ โทษจำคุกไม่เกิน 2 ปี หรือปรับไม่เกิน 40,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ความผิดที่มีอัตราโทษนี้ ได้แก่ความผิด

(1) การประกอบกิจการสถานพยาบาลโดยไม่มีผู้ดำเนินการ (มาตรา 60) ความผิดตามมาตรานี้จะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อผู้ดำเนินการของสถานพยาบาลที่มีอยู่แล้ว ไม่อาจทำหน้าที่ต่อไป เช่น ตาย ผู้นั้นบอกเลิกการเป็นผู้ดำเนินการ หรือเมื่อใบอนุญาตของผู้ดำเนินการสิ้นอายุแล้วไม่มีการต่ออายุ ในการขออนุญาตประกอบกิจการสถานพยาบาลครั้งแรกนั้น ถ้าไม่มีผู้ขออนุญาตดำเนินการสถานพยาบาลพร้อมกันด้วยแล้วย่อมไม่ได้รับใบอนุญาตประกอบกิจการสถานพยาบาล การประกอบกิจการสถานพยาบาล (ที่ได้รับใบอนุญาต) โดยไม่มีผู้ดำเนินการในครั้งแรกจะเกิดขึ้นไม่ได้

(2) การประกอบกิจการสถานพยาบาลในระหว่างที่สถานพยาบาลถูกสั่งปิดชั่วคราวตามมาตรา 50 นอกจากอัตราโทษดังกล่าวแล้ว ยังมีโทษปรับเป็นรายวันอีกวันละไม่เกิน 10,000 บาท ตลอดเวลาที่ฝ่าฝืน (มาตรา 71)

(3) ผู้ดำเนินการบกพร่อง ในการควบคุมดูแลมิให้ผู้ที่มีไข้ผู้ประกอบการวิชาชีพทำการประกอบวิชาชีพในสถานพยาบาล หรือปล่อยให้มีการประกอบวิชาชีพผิดสาขาวิชาชีพ (มาตรา 63)

(4) ผู้รับอนุญาตหรือผู้ดำเนินการ ปล่อยให้มีการละเว้นการช่วยเหลือ ที่อยู่ในสภาพอันตรายที่จำเป็นต้องได้รับการรักษาพยาบาลโดยฉุกเฉิน (มาตรา 66)

(5) ผู้ใดที่เกี่ยวข้องทำ หรือยินยอมให้ผู้อื่นทำหลักฐานเกี่ยวกับค่ารักษาพยาบาล ค่าบริการเอกสารแสดงการตรวจโรค เอกสารแสดงผลการรักษาพยาบาลของสถานพยาบาล หรือเอกสารอื่นอันเกี่ยวกับการรักษาพยาบาลอันเป็นเท็จ (มาตรา 73)

ค. อัตราโทษจำคุกไม่เกิน 1 ปี หรือปรับไม่เกิน 20,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ได้แก่ความผิด

(1) ผู้รับอนุญาตหรือผู้ดำเนินการไม่ควบคุมดูแล ให้ผู้ประกอบการวิชาชีพปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายวิชาชีพ หรือไม่ปฏิบัติตามหน้าที่ตามมาตรา 35 (มาตรา 65)

(2) ผู้รับอนุญาตไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของผู้อนุญาตตามมาตรา 44 วรรค 2 (การสั่งให้ปฏิบัติก่อนเลิกกิจการสถานพยาบาล) (มาตรา 69)

ง. อัตราโทษจำคุกไม่เกิน 6 เดือน หรือปรับไม่เกิน 10,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ เป็นโทษตามมาตรา 58 ในกรณีความผิด ไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของผู้อนุญาต ให้ระงับการโฆษณาหรือประกาศที่ฝ่าฝืนมาตรา 38 (มาตรา 39) ให้ผู้รับอนุญาตปรับปรุงสถานพยาบาล เครื่องมือเครื่องใช้ยาและเวชภัณฑ์ที่มีลักษณะก่อให้เกิดอันตรายต่อผู้อยู่ในสถานพยาบาล (มาตรา 45) หรือไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของพนักงานเจ้าหน้าที่ตามมาตรา 49 ซึ่งสั่งให้ผู้รับอนุญาตหรือผู้ดำเนินการปฏิบัติให้ถูกต้องตาม พ.ร.บ.นี้

จ. อัตราโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือนหรือปรับไม่เกิน 2,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ เป็นโทษตามมาตรา 56 เป็นความผิดสำหรับผู้ที่ไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของคณะกรรมการสถานพยาบาล หรือคณะกรรมการตามมาตรา 13 และเป็นโทษตามมาตรา 72 เป็นความผิดสำหรับผู้ชักชวนและไม่อำนวยความสะดวกแก่คณะกรรมการสถานพยาบาล ในการเข้าไปดำเนินการสถานพยาบาลตามมาตรา 52

ฉ. กรณีมีโทษปรับสถานเดียว ได้แก่

(1) ผู้รับอนุญาตฝ่าฝืนมาตรา 33 วรรค 2 เรียกเก็บ หรือยอมให้มีการเรียกเก็บ ค่ารักษาพยาบาล หรือค่าบริการเกินอัตราที่แสดงไว้ปรับ 20,000 บาท (มาตรา 62)

(2) ผู้รับอนุญาตหรือผู้ดำเนินการฝ่าฝืนมาตรา 37 ไซ้หรือยินยอมให้ผู้อื่นใช้ สถานพยาบาลผิดประเภทหรือผิดลักษณะการให้บริการ ปรับ 20,000 บาท (มาตรา 67)

(3) ผู้รับอนุญาตหรือผู้ดำเนินการฝ่าฝืนมาตรา 38 คือ โฆษณาหรือประกาศ สถานพยาบาลเกินความจริง ปรับ 20,000 บาท และปรับอีกวันละ ไม่เกิน 10,000 บาท นับแต่วัน ฝ่าฝืนจนกว่าจะยุติการโฆษณาดังกล่าว (มาตรา 68)

(4) ผู้รับอนุญาตไม่ปฏิบัติตามมาตรา 21, 31, 32, 40 หรือ 43 ปรับไม่เกิน 10,000 บาท (มาตรา 59)

(5) การละเว้นการไม่แจ้งให้ผู้อนุญาตทราบในเรื่องต่อไปนี้ ปรับไม่เกิน 10,000 บาท (มาตรา 61)

- ❖ ผู้รับมอบหมายให้ทำหน้าที่ผู้ดำเนินการชั่วคราวไม่เกิน 90 วัน แทน ผู้ดำเนินการ ซึ่งไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ ต้องแจ้งเป็นหนังสือต่อผู้อนุญาต (มาตรา 26)

- ❖ การแจ้งต่อผู้อนุญาตกรณีใบอนุญาตสูญหาย หรือถูกทำลาย ต้องแจ้ง ภายใน 30 วัน (มาตรา 30)

- ❖ ผู้รับอนุญาตต้องแจ้งเปลี่ยนตัวผู้ประกอบวิชาชีพ ต่อผู้อนุญาตภายใน 30 วัน (มาตรา 42)

- ❖ ผู้รับอนุญาตต้องแจ้งเลิกการประกอบกิจการสถานพยาบาล และทำ รายงานที่จะปฏิบัติเกี่ยวกับผู้ป่วยต่อผู้อนุญาตเป็นการล่วงหน้าไม่น้อยกว่า 15 วัน (มาตรา 44 วรรค 1)

(6) ผู้ดำเนินการ ไม่ปฏิบัติหน้าที่ตามมาตรา 34(3) เรื่องดูแลมิให้รับผู้ป่วยเกิน จำนวนเตียง (4) เรื่องความสะอาด เรียบร้อย ปลอดภัย ปรับไม่เกิน 10,000 บาท (มาตรา 64)

(7) ผู้ใดในสถานพยาบาล ไม่อำนวยความสะดวกแก่พนักงานเจ้าหน้าที่ ใน การปฏิบัติตามหน้าที่ตามมาตรา 46 มีโทษปรับไม่เกิน 2,000 บาท (มาตรา 70)

6.7 ความรับผิดชอบของนิติบุคคล กฎหมายฉบับนี้ได้กำหนดความรับผิดชอบของนิติบุคคล ไว้ด้วย ในกรณีที่ผู้ได้รับอนุญาตเป็นนิติบุคคล นิติบุคคลอาจต้องรับผิดชอบด้วย ดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 74 ดังนี้

“ในกรณีที่ผู้กระทำความผิด ซึ่งต้องได้รับโทษตามพระราชบัญญัตินี้เป็นนิติบุคคล กรรมการผู้จัดการ หรือผู้แทนของนิติบุคคลนั้น ต้องรับโทษตามที่บัญญัติไว้สำหรับความผิดนั้น ด้วย เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าการกระทำของนิติบุคคลนั้น ได้กระทำโดยตนมิได้รู้เห็นหรือยินยอม”

มาตรานี้กำหนดให้กรรมการผู้จัดการหรือผู้แทนของนิติบุคคลนั้น เป็นผู้รับโทษแทนนิติบุคคลนั้นในเบื้องต้น แต่กรรมการผู้จัดการหรือผู้แทนดังกล่าวต้องพิสูจน์ว่าตนมิได้รู้เห็นหรือยินยอมต่อการกระทำของนิติบุคคลนั้นให้แจ้งชัด จึงจะพ้นผิด

ทั้งหมดที่กล่าวมาเป็นหลักการสำคัญของ พ.ร.บ.สถานพยาบาล พ.ศ. 2541 ซึ่งมีเนื้อหาเพิ่มเติมจากกฎหมายเดิมอยู่มาก

